

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תפט
ערש"ק פרשת תרומה ה'תשע"ה

היכן נצטוו על הקמת המשכן לפני ר"ח ניסן?

קדושת ירושלים והמקדש - בשיטות חז"ל

למה נועדה העין הימנית?

גודל זכות ה"חורשים" ו"נוטרים" את כרם

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תרומה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תפט), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתות הדברים.

ויה"ר שנוצח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונוצח לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב חיים דוד (ברי"ג) וילהלם, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום
חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

גדר הקמת המשכן בז' ימי המילואים

כיצד הקים משה את המשכן שבעה ימים לפני היום שנצטווה בפירוש להקים בו? / שיטת רש"י (דלא כהרמב"ן): הקמת המשכן בז' ימי המילואים – פרט בחינוך הכהנים / מה פשר הקושי של משה רבנו בהקמת המשכן בר"ח ניסן, אחרי שהקימו שוב ושוב שבעה ימים?!

(ע"פ לקוטי שיהות ח"א שיחה ג' לפ' פקודי; ח"ב שיחה ב' לפ' שמיני)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

נקודת היהדות שבכל אחד מישראל

יבאר מה שכל איש מישראל יש לו הכוח לבנות משכן להקב"ה, שהוא מאחר שכל יהודי נעלה הוא במאור, מצד התקשרותו עם הקב"ה בקשר שא"א לנתק, ואפי' אם נראה שיש לו כוונות "שלא לשמה" הרי הפנימיות שבזה הוא "לשמה"

(ע"פ ספר השיחות תשנ"ב ח"ב עמ' 380 ואילך)

טז. פנינים.....

דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות.....

שיטות חז"ל בגדרי קדושת ירושלים והמקדש

ידייק בחילוקי הלשונות בזה בין הש"ס והזהר / ידייק עוד בהא דבש"ס מיירי דוקא בחיובי הגברא שבזה וגם נקט בל' "מקודש ממנו", משא"כ בזהר / יחקור בגדר התחלקות המקומות אי חלות דמקום אחד תלוי בחבירו או לאו, ויסיק דבזה איפליגו לשונות חז"ל הנ"ל

(ע"פ לקוטי שיחות ח"א שיחה ג' לפרשתנו)

כא. תורת חיים.....

למה נועדה העין הימנית?

כג. דרכי החסידות.....

לבנות את בית ישראל

מקרא אני הורש

גדר הקמת המשכן בז' ימי המילואים

כיצד הקים משה את המשכן שבעה ימים לפני היום שנצטווה בפירוש להקים בו?
/ שיטת רש"י (דלא כהרמב"ן): הקמת המשכן בז' ימי המילואים – פרט בחינוך
הכהנים / מה פשר הקושי של משה רבנו בהקמת המשכן בר"ח ניסן, אחרי שהקימו
שוב ושוב שבעה ימים!?

באמצע פרשתנו, בתוך אריכות הדברים המבוארים בכתוב בעניין המשכן וצורתו,
נאמר (כו, ל): "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר". ומפרש רש"י: "והקמות
את המשכן – לאחר שיגמר הקימהו; הראית בהר – קודם לכן, שאני עתיד ללמדך
ולהראותך סדר הקמתו".

הנה כאן לא נאמר יום מסוים להקמת המשכן, אלא "והקמות את המשכן" סתם;
אמנם לקמן בפרשת פקודי נתפרש היום שנצטוו להקים בו את המשכן – א' ניסן (מ,
א-ב): "וידבר ה' אל משה לאמר. ביום החודש הראשון באחד לחודש, תקים את משכן
אהל מועד".

ב. והנה בדברי רש"י בהמשך הפרשיות מבואר, שאף שמשה נצטווה להקים את
המשכן בא' ניסן – "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד",
מכל מקום התחיל בהעמדתו עוד קודם לכן, במשך שבעת ימי המילואים (החל מכ"ג
אדר), שאז "העמידו משה למשכן ושימש בו ופרקו בכל יום" (פרש"י שמיני ט, כג); "שכל
שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום – א' ניסן – העמידו ולא
פרקו" (פרש"י נשא ז, א).

והרמב"ן מפרש (בפירושו לפ' פקודי מ, ב), שזהו ההבדל בין הציוויים:

הציווי בפ' פקודי מתייחס להקמת המשכן באופן קבוע – שהיא היתה בא' ניסן; ו**אילו הציווי בפרשתנו**, "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר", מתייחס להקמת המשכן שהיתה קודם לכן, במשך שבעת ימי המילואים, שאז הוקם המשכן באופן ארעי והיו מפרקים אותו בכל יום.

[וזה לשון הרמב"ן: "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד – על דעת רבותינו שהוא יום השמיני למילואים, טעם הכתוב שתקים את המשכן ויעמוד כן, לא תורידנו ולא תקימו עוד . . . ולא הוצרך לצוות עתה על הקמת שבעת הימים הראשונים, כי אמר לו מתחילה 'והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר'. וכיון שפירש לו עתה כי 'ביום החודש הראשון' תהיה הקמתו לעמדה, הנה ידע כי שבעת ימי המילואים יצטרך להקים ולהוריד"].

אמנם, הפירוש הפשוט של הציווי "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן וגו'" – הוא, ש**ב' עיקר** הקמתו תהיה ביום זה, ולא לפני כן. ומה שמפרש הרמב"ן כי הפירוש "תקים" בפסוק זה הוא שאז "תהיה הקמתו לעמדה" – באופן קבוע – חידוש הוא, ואם היה רש"י סובר כחידוש זה היה לו לאומרו במפורש.

ומעתה נראה לומר, שלדעת רש"י יש לפרש כפשוטו ששני הציוויים מכוונים הם לאותו העניין. והיינו, שבתחילה (בפרשתנו) אמר הקב"ה למשה "והקמות את המשכן כמשפטו וגו'", ו**לא פירש לו מתי** תהיה הקמה זו; ואחר כך (בפ' פקודי) הוסיף ופירש (גילוי מילתא) שזמן קיומו של ציווי זה יהיה "בחודש הראשון באחד לחודש".

ג. אך לדרך זו מתעוררת קושיא פשוטה: אם אכן נצטווה משה שהקמת המשכן תהיה רק "ביום החודש הראשון באחד לחודש", כיצד העמיד משה את המשכן בשבעת ימי המילואים?! והרי בוודאי לא עשה משה כן מדעת עצמו, ח"ו!

והביאור בזה: הן אמת שלא נצטווה משה בפירוש על העמדת המשכן לפני א' ניסן, אולם למד זאת מהציווי על חינוך הכהנים – מזה שנצטווה לחנך את אהרן ובניו בעבודתם, והחינוך בעבודה צריך להיות במקום שבו תיעשה העבודה בקביעות, שכן נצטווה מפורש שכל שבעת ימי המילואים יהיו "אל פתח אהל מועד" (תצוה כט, ד. לה) – הרי מוכח שצריך להקים את המשכן.

כלומר: את ציווי "והקמות את המשכן" קיים משה **לראשונה** בא' ניסן, ולא לפני כן. וזה שהקים את המשכן בפועל בימים שלפני כן, היה זה פרט בחינוך אהרן ובניו בלבד, ולא תכלית לעצמה.

וזהו גם הטעם שלא שרתה השכינה בשבעת ימי המילואים, אף שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (פרשתנו כה, ח), והמשמעות בזה היא שמיד כאשר יעשו מקדש

יקויים "ושכנתי בתוכם". כי זה שמושה העמיד את המשכן בימים אלו לא היה לשם קיום הציווי "ועשו לי מקדש", אלא רק בתורת פרט בחינוך אהרן ובניו, וכנ"ל.

ד. והנה, לפי ביאור זה – שהציווי "והקמות את המשכן" התקיים לראשונה בא' ניסן (ומה שהיה משה מעמיד המשכן לפני כן היה פרט בקיום ציווי אחר, ודלא כהרמב"ן) – יש ליישב פלא גדול בעניין זה של הקמת המשכן.

בפרשת פקודי מספר הכתוב על הקמת המשכן בפועל, בא' ניסן (מ, יז): "ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן". ובפירוש הלשון "הוקם המשכן" – כתב רש"י (בפירושו לפקודי לט, לג): "שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקב"ה: איך אפשר הקמתו על ידי אדם; אמר לו: עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו. וזהו שנאמר 'הוקם המשכן' – הוקם מאליו".

והקשה ב"באר בשדה" (על רש"י שם. ועד"ז בעוד מפרשים): "הדבר מתמיה, שאם אדם אחד לא היה יכול להקימו משום כובד הקרשים – הרי היו שם כמה אנשים, והיו יכולין להקימו בין כולם או מקצתם. . והתימה מהמפרשים שלא הרגישו בזה כלום" (ומיישב בדוחק, עיי"ש).

כלומר: מה פשר דברי רש"י ש"שום אדם" לא היה יכול להעמיד המשכן מחמת כובד הקרשים – מהיכי תיתי ליה שהקמת המשכן צריכה להיות על-ידי אדם אחד? הרי היה אפשר לצרף כמה אנשים שיקימו ביחד! וכמו שנוהגים בכגון דא, כאשר רוצים להקים בנין באבנים גדולות וכו', שעושים זאת בצירוף של כמה אנשים יחדיו.

ועוד תמהו במפרשים ("כלי חמדה" על רש"י בפ' פקודי שם. ועוד): מה התחדש ב"אחד לחודש", שנאמר בו "הוקם המשכן" משום שלא היה אפשר להקימו בכח אדם כו'? – הרי כבר לפני כן, במשך שבעת ימי המילואים, העמידו את המשכן בכל יום! ואם הצליחו להקים את המשכן במשך ימים אלו – מדוע דווקא עתה לא הצליחו!?

ה. ולפי מה שנתבאר לעיל – יש ליישב, ששתי הקושיות (שבסעיף ד) מתורצות אחת בחברתה:

בשבעת ימי המילואים, אכן הצליחו להעמיד את המשכן – על ידי כמה אנשים ביחד. כי מכיון שבימים אלו עדיין לא באו לקיים את הציווי "והקמות את המשכן", ולא הועמד המשכן אלא כדי שיוכלו לחנך את אהרן ובניו – הרי לא איכפת לנו איך בדיוק יעמידו אותו, ושפיר היה אפשר להקימו בהשתתפות של כמה וכמה יחדיו.

אמנם כשהגיע "אחד לחודש", הזמן שבו באים לקיים את הציווי "והקמות את המשכן", "תקים את משכן אהל מועד" – בציווי זה ישנם כמה וכמה פרטים, ואחד מהם

הוא שהקמת המשכן צריכה להיעשות על ידי יחיד. וזהו שאומר רש"י "שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים" – "שום אדם" יחידי לא יכול היה להעמיד את הקרשים לבדו.

ויש לומר, שהמקור לזה שהקמת המשכן הייתה צריכה להיות על ידי יחיד דווקא, היא בלשון הציווי בפרשתנו – "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר", שנאמר כאן "והקמות" בלשון יחיד ומדגיש "אשר הראית בהר", שראייה זו הייתה למשה רבנו לבדו (ולא בהשתתפות של אחרים).

וזהו גם דיוק לשון רש"י: "שאני עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו" – שהקב"ה יראה למשה כיצד הוא בעצמו כביכול מקים את המשכן לבדו, ומזה ילמד משה שהקמת המשכן צריכה להיות על ידי אדם אחד שיקים אותו גם הוא לבדו. ודו"ק.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

האם "מנורה" כולל גם את "נרותי"?

ועשית את נרותיה שבעה

(כה, לו)

באופן עשיית נרות המנורה נחלקו התנאים: וי"א שהנרות היו חלק ו"מקשה" אחת עם המנורה, וי"א שהנרות לא היו מגוף המנורה, ולפני הדלקת המנורה היו שמים את הנרות על קני המנורה (מנחות פח, ב. ועוד).

והנה, ברש"י על התורה אינו מפרש שיטתו בזה, וכבר נתבאר כמה פעמים, שכאשר אין רש"י מפרש דבר מסוים ולא מצינו רמז לפירוש דבר זה במקום אחר, הרי זה מפני שלשיטתו אין דבר זה דורש פירוש כלל, והוא פשוט מפשטות הכתובים (ראה "כללי רש"י" (קה"ת, תשנ"א) עמ' 72, ושי"י).

ועפ"ז יש לבאר בנדו"ד לשיטת רש"י, שמפשטות הכתובים משמע שלא היו הנרות חלק אחד מהמנורה:

א. הציווי על עשיית נרות המנורה בא בכתוב אחרי שכבר נפרטו כל פרטי דיני עשיית המנורה, כפתוריה, פרחיה וקניה, ואשר כל אלו צריכים להיות "מקשה אחת", ורק אחרי זה נאמר בכתוב "ועשית את נרותי". משמע שהנרות אינם בכלל ה"מקשה אחת", והרי הם בדומה ל"מלקחי ומחתות" שנאמרו בכתוב בפסוק שלאחרי זה. שגם הם אינם מגוף המנורה אלא כלים בפני עצמם.

ב. בפרשת פקודי, כאשר מסופר בכתוב על הבאת המנורה אל משה נאמר "את המנורה הטהורה את נרותיה גו'" (לט, לו). מזה שפירט הכתוב את נרותיה בפני עצמם, מוכח שאינם חלק מהמנורה. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חמ"ז עמ' 322 ואילך)

הפרוכת - מחיצה או מסך?

ועשית פרוכת גו'

פרוכת - לשון מחיצה הוא ובלשון חכמים פרגוד דבר המבדיל בין המלך ובין העם

(כו, לא. רש"י)

לכאורה צריך ביאור, מאי קמ"ל רש"י בפירושו ש"פרוכת" - "מחיצה הוא", הרי מפורש בכתוב גופא "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים" (פרשתנו כו, ג)?

ויש לומר בזה:

בענין הפרוכת מצינו בכתובים כמה לשונות: דבפרשתנו נאמר כנ"ל "והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין הקודש הקדשים". אך לאחרי זה בפ' פקודי, בציווי הקמת המשכן, נאמר "ושמת שם את ארון העדות, וסכות על הארון את הפרוכת" (פקודי מ, ג), וכן נאמר בעשיית המשכן "וישם את פרוכת המסך ויסך על ארון העדות" (שם מ, כא).

ומשמע מלשונות הכתובים שישנם שני ענינים בהפרוכת: א. מחיצה מבדלת בין הקודש וקודש הקדשים. ב. מסך וכיסוי לארון.

ועפ"ז יש לומר, דזהו מה שמשמיענו רש"י בפירושו כאן, דלא תימא שיש ב"פרוכת" שני ענינים - להבדיל בין הקודש וקוה"ק ומסך לארון - אלא ה"חפצא" ועיקר ענין ה"פרוכת" הוא שהיא "מחיצה". דכן הוא פירוש תיבת "פרוכת" - "לשון מחיצה הוא". וזה שמצינו בכתוב שהפרוכת היא "מסך" על הארון הוא כי הפרוכת פועלת גם ענין נוסף, שהיא מסך על הארון ונלהעיר מפירוש רש"י על "וסכות על הארון את הפרוכת" שפירש "לשון הגנה, שהרי מחיצה היתה".

(ע"פ לקוטי שיחות חמ"ז עמ' 140 חנ' 39)

זינה של תורה

נקודת היהדות שבכל אחד מישראל

יבאר מה שכל איש מישראל יש לו הכוח לבנות משכן להקב"ה, שהוא מאחר שכל יהודי נעלה הוא במאוד, מצד התקשרותו עם הקב"ה בקשר שא"א לנתק, ואפי' אם נראה שיש לו כוונות "שלא לשמה" הרי הפנימיות שבזה הוא "לשמה"

עשיית המשכן אינה ע"י יחידי סגולה

בפרשתנו מדובר באריכות אודות הציווי על עשיית המשכן וכליו. והנה, עניין המשכן בעצם קיומו מהווה דבר חידוש עצום, מה שהקב"ה משרה שכינתו בבית גשמי שנעשה מדברים גשמיים, ושעל ידו היא התגלות הקב"ה לבני ישראל, וכמ"ש (תצוה כט, מג) "ונודעתי שמה לבני ישראל". גודל הפלא שבענין זה, שתהי' השראת השכינה בבית גשמי, מודגש גם בלשון הפסוק שאמר שלמה המלך ע"ה בדרך תמיה (מלכים א ח, כז) "הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית הזה", והיינו, שבבית המקדש שוכנת ושורה שכינתו יתברך שגם שמי השמים ודרגות הכי עליונות אינן יכולות להכיל גילוי זה.

ומסתבר הדבר, שלפעולת ענין נעלה שכזה, לבנות בית גשמי שיהי' מסוגל ומוכשר להשראת השכינה בתוכו, הנה לזה יידרשו אנשים נעלים ביותר, המובחרים והמרוממים שבעם. שרק הם, מחמת דרגתם וסגולתם הנעלית, יש בכוחם לבנות בית כזה שתהי' השכינה שורה בו תדיר. ולכאור' אין בכוחם של פשוטי העם לפעול ענין נעלה שכזה.

[וכפי שאכן רואים בנוגע לבניית המשכן בפועל שנעשתה ע"י בצלאל. ועל מנת שיוכל להתעסק בזה הוצרך שימלאהו ה' "רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת גו'" (תשא לא, ג). ועוד].

אך לפועל מצינו שבעשיית המשכן השתתפו כל בני ישראל, ולא אנשים מיוחדים דוקא, וכפי שרואים בנוגע לנדבות המשכן שבפרשתנו, שנצטוו בזה כלל ישראל ולא רק יחידי סגולה ("מאת כל איש"), ומפורש בקרא (ויקהל לה, כב) "ויבואו הנשים על האנשים" שגם הנשים בכלל, ובאדר"נ (פי"א) איתא שאפי' הטף השתתפו בזה. ועד"ז בנוגע לציווי על בניית המשכן, שנצטוו בזה כל ישראל, האנשים והנשים, וכמ"ש הרמב"ם (הל' ביהב"ח פ"א הי"ב) בנוגע לביהמ"ק: "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר".

וזה צ"ע, היאך ה' בכוחם של כל אחד מישראל, האנשים ואפילו הנשים והטף לפעול ענין נעלה כ"כ – השראת השכינה בבית גשמי כהמשכן.

ובפרט שנדבות המשכן הוצרכו להיות בתכלית ושלמות הכוונה, כפירש"י עה"פ "ויקחו לי תרומה", שצ"ל "לי לשמי", אשר זה ודאי אינו בשלימות אצל כל ישראל, ואצל המובחרים שבעם הכוונה היא יותר בשלימות.

בחירת הקב"ה בישראל בעת מתן תורה

ב. והביאור בזה:

הציווי להקמת המשכן, והשראת השכינה על ידו בבני ישראל, בא לאחרי מתן תורה בו נפעל שינוי עיקרי במציאותם של בני ישראל. דהנה, בשעת מתן תורה בחר הקב"ה בישראל, כדאמרינן בברכת אהבת עולם "ובנו בחרת מכל עם ולשון", דזה קאי אמתן תורה (ראה מגן אברהם הל' ק"ש סי' ס' ס"ק ב). דלגבי בחירה זו מבואר בספרי חסידות, שענינה הוא שינוי מהותם של בני ישראל. דבמתן תורה נפעל אצל כאו"א מישראל שיתקשר בהקב"ה בקשר עצמי, אשר לעולם לא ינתק.

דמאז ישנה לכל איש מישראל "נקודת היהדות", שעניינה מה שמבלי הבט על מעמדו ומצבו, ועל דרגתו הרוחנית, איננו יכול להתנתק ממנו ית'. והחידוש של בחירה זו הוא, שלא שייך בה שינויים, ובכל מעמד ומצב שיהודי נמצא בו, הנה ענין זה ד"נקודת היהדות", מה שבו בחר הקב"ה, זה קיים אצלו בתכלית השלמות, וכמאחז"ל (סנהדרין מד, רע"א): ישראל – "אע"פ שחטא ישראל הוא".

ויסוד לזה, מה שנקודה זו עיקרית היא בחיי כאו"א מישראל, יהי' מעמדו ומצבו אשר יהי', מצינו בס' הי"ד להרמב"ם, שכ' (הל' גירושין ספ"ב), בנוגע לדין ד"כופין אותו

עד שיאמר רוצה אני", דלכאורה מאחר שהדין הוא שהגט צ"ל מרצון, "למה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס כו"? אלא "שאינן אומרינן אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב בו מן התורה כגון מי שהוכה עד שמכר או עד שנתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר האסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו".

והיינו, שכיון שכל יהודי מצד טבעו רוצה הוא לקיים כל התורה ומצוות, הנה אין להתירחם לרצונו החיצוני שמצד יצרו הרע, כיון שמצד נשמתו חפץ הוא בכל עת לקיים את רצון ה', וכיון שכן באם רק אמר רוצה אני יודעים אנו שזהו רצונו האמיתי.

עשיית המשכן ע"י כלל ישראל - מצד בחירת הקב"ה בהם

ג. וע"פ יסוד זה שנתחדש בעת מתן תורה, יש ללמוד ולבאר הענין דלעיל, מה שבנדבות המשכן השתתפו כל ישראל, קטנים כגדולים.

דענין המשכן הוא מה שלאחרי שבחר הקב"ה בישראל בעת מתן תורה, ציוה את בני"ה להכין לו ית' מקום דירה ומשכן מעניינים גשמיים, בו ישרה שכינתו בישראל, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". והוסבר לעיל, שבמתן תורה נפעל בבני"ה חידוש המהווה את המעלה העיקרית שישנה בבני ישראל, מה שכל אחד מישראל גם כמו שירדה נשמתו לעוה"ז להתלבש בגוף, קשור הוא עם הקב"ה בתכלית.

ונראה לומר, שענין זה שבבני"ה הוא הכח שיש אצלם לעשות המשכן, היינו - שבכדי שיהי' בית בעוה"ז הגשמי שבו תשרה שכינתו ית', לזה לא נדרשים המעלות הרוחניות שישנם אצל אנשי סגולה מבני"ה, אלא הנדרש הוא המעלה העיקרית שישנה בכל איש מישראל - עצם נקודת היהדות, שמעלה זו היא הגורמת שיהודי בעוה"ז הגשמי בכל מצב שהוא, יהי' קשור עם הקב"ה, וממילא מובן שעל ידה יוכל יהודי לפעול שענין גשמי (המשכן) יהי' מוכן לשבתו ית'.

ועד"ז יש לפרש גם המובא לעיל שנתנית התרומה למשכן היתה צ"ל בשלימות הכוונה, ואיך יבואו לזה כל ישראל, גם הפשוטים ביותר?

וי"ל בזה, ע"פ ביאור ענין "לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", שהביאור בזה בפשטות הוא, שאין מעלה בעסק התורה שלא לשמה כשלעצמה, כ"א מה שאח"כ יבוא עי"ז לידי עסק התורה לשמה, אך ע"פ חסידות יש לפרש, שגם באותה שעה שעוסק בתורה שלא לשמה, הנה כיון שמצד פנימיות רצונו חפץ הוא לקיים רצון ה', הנה ה"תוך" והפנימיות של הש"ל לא לשמה" גופא הוא

"לשמה". שאף שמצד החיצוניות נראה שאינו עוסק בתורה לשמה, הרי האמת היא שגם באותה שעה, כפי שהוא מצד נשמתו, עוסק הוא בתורה לשמה.

ועפ"ז יש לפרש גם בנוגע לעניינינו בנוגע לנדבות המשכן, שזה שהוצרכו הנדבות להיות "לי לשמי", היינו כנ"ל, שבעת הקמת המשכן עמדו כל ישראל, גם הפשוטים ביותר, לאחרי מתן תורה, שאז נפעל בהם הקשר העצמי עם הקב"ה, שממנו נמצא שגם כשיהודי נמצא במצב שעבודתו היא בבחי' "לא לשמה", הנה גם אז הפנימיות והתוך שלו הוא לשמה. מובן א"כ שהנדבות של כל ישראל למשכן היו בתכלית ושלמות הכוונה.

מדוע נמנה הזהב ראשון בנדבות המשכן

ד. בדרך זו יש לבאר ענין נוסף. דהנה, בנוגע לנדבות המשכן אומר הכתוב בתחילת פרשתנו: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת וגו'", ויש לעיין בטעם מה שנמנה הזהב בתחילה קודם לכל הנדבות (ועיין בבחי' ובראב"ע ריש פרשתנו).

דבעיון בסדר נדבות המשכן המנויות בתחילת הפרשה, עולה, שהובאו הנדבות בכתוב לפי מידת הימצאותם אצל בני ישראל (יעיין ברמב"ן ויקהל לה, כב). דג' הראשונות - זהב כסף ונחושת, היו מצויין ביותר אצל בני ישראל, ומהם תרמו כל בני ישראל. שאר הדברים הנמנים לאחריהם ("תכלת וארגמן . . ועורות תחשים") "לא נמצאו מאלה רק למקצתן", שלכן אומר הכתוב "כל איש אשר נמצאו אתו תכלת . . הביאו", היינו שלא כל בני"ה הביאו מהם, ורק אותם שהיו מצויים ברשותם הביאום. לאחר אליו הדברים באו עצי השיטים "כי היו יותר מעטים", ורק לבסוף נמנו השמן למאור, הבשמים לשמן המשחה וכו', וכן אבני השוהם ואבני המילואים שאותם הביאו רק הנשיאים.

אך היוצא מהכלל האמור הוא הזהב. שאף שהכסף והנחושת מצויין היו אצל בני"ה יותר מהזהב, וכמפורש ברמב"ן עה"פ (ויקהל לה, כב) "תנופת זהב", שאופן הבאת תרומת הזהב היתה בהנפה, מחמת שלא היתה תרומתו רבה כתרומת הכסף והנחושת. ואעפ"כ הובא הזהב בראש קודם כל הנדבות, וזה צריך ביאור.

זהב - ביטוי מעמדם של ישראל בהקמת המשכן

ה. וי"ל הביאור בזה:

נתבאר לעיל שהטעם לכך שבנדבות המשכן השתתפו כל ישראל, כי הנדרש לבנין המשכן הוא לא מעלות ועניינים רוחניים פרטיים, שבזה ישנם חילוקי מדרגות שונות, כ"א שהמשכן נעשה ע"י כלל ישראל מצד מעלתם הכי עיקרית (שהיא בכל ישראל בשוה) - מה שקשורים הם להקב"ה בתכלית השלמות, שמעלה זו נמצאת אצל כו"א מישראל בכל מעמד ומצב שיהי', ואינה משתנית לעולם. ועפ"ז יש לפרש גם מה שאע"פ שהנדבות בכללותם נמנו בכתוב לפי מידת המצאותם אצל בני, כנ"ל, הנה זהו רק לאחר ההקדמה דתרומת הזהב.

דהנה, זהב הוא המתכת הכי יקרה וחשובה, והי' מקום למימר שכיון שכן לא ימצא הזהב אלא אצל יחידי סגולה שבבני, וא"כ אין מקום למנותו בראש כל התרומות. אך התורה הקדימה את נדבת הזהב ללמדנו, שהתרומה הראשונה שהביאו ישראל אינה לפי הסדר דשאר התרומות.

דשאר התרומות יש בהם חילוק אצל בני ישראל במידת הימצאותם, עד שישנם ענינים שנמצאים רק ברשותם של יחידי סגולה, ואצל השאר כלל אינם נמצאים, משא"כ הזהב, שהוא הענין הכי עיקרי, הוא מבטא המעלה העיקרית דבני ישראל - מה שקשורים עם הקב"ה בעצם מהותם, שענין זה נמצא אצל כו"א מישראל, תהי' דרגתו אשר תהי', בשווה.

וא"כ מובן שבהקדמת הזהב ומנייתו ראשון לכל הנדבות, מתבטא ומודגש העיקר הנ"ל, שהיסוד להקמת המשכן הוא המעלה הכי עיקרית וחשובה אצל בני ישראל, מה שקשורים הם בעצם מהותם עם הקב"ה. ורק לאחר שמודגשת נקודה יסודית זו, שהיא בכל ישראל בשווה, הנה אז יש מקום לסדר הרגיל - שאר הנדבות לפי מידת המצאותם אצל בני ישראל.

גם "צבע" המצווה צ"ל בחיות

ועורות תחשים

מין חי'. ולא היתה אלא לשעה, והרבה גוונים היו לה (כה, ה)

יש ללמוד בזה בעבודת האדם לקונו:

כל דבר שבעולם מתחלק לשלושה חלקים: א. עצם מציאות הדבר, שזהו ענין השווה בכל דבר, שיש לו מציאות. ב. תכונתו המיוחדת של כל דבר, שבזה כל דבר חלוק מזולתו. וכמו אש ואדם, החלוקים בטבעם ותכונתם, עד שטבעו של האש הוא היפך טבעו של מים. ג. שאר פרטי הדבר, שאינם חלק מתכונתו ותוכנו, ולדוגמא צבעיו וגווניו.

וג' ענינים הנ"ל ישנם גם בעבודת האדם לקונו, שהרי בכל מצוה ומצוה יש ג' ענינים: א. מעשה המצוה, שבזה שווים כל אחד מ ישראל. ב. כוונת המצווה, שאינה שווה בכל נפש, ותלויה במידת הבנת האדם ורגשותיו הפנימיים. ג. הידור מצוה שאינו מעכב בקיום המצוה, ובפרט ענינים התלויים במנהג.

והנה יש מקום שיטעה אדם לחשוב שעיקר הדיוק בקיום המצוות הוא רק בשני ענינים הראשונים הנ"ל, כי הצורך בדיוק במעשה המצוות מובן ופשוט, שהרי המעשה הוא העיקר, ואם יכוון האדם ולא יקיים את המצווה בפועל לא עשה כלום. וכן מובן הצורך בכוונת המצוות, כי מצוה בלי כוונה היא "כגוף בלא נשמה" (ראה תניא פל"ח). אבל בהידור מצווה ובפרט במנהגים – הי' אפשר לחשוב שאינם חשובים כל כך, ואינם צריכים להיעשות מתוך חיות והתלהבות.

וע"ז באה ההוראה מ"עורות תחשים", שלא לקחו חיה וצבעו אותה בצבע "תחש" אלא "גווני" תחש באו מ"מין חיה", שצבעים אלו היו חלק מן החיה עצמה. להורות שאפילו דברים שהם כמו צבע, גוון חיצוני, שבעבודת האדם מורה על המנהגים והידור מצווה, גם הם צריכים להעשות מתוך חיות – "מין חי".

(ניצ' לקושי שיחות חל"א עמ' 135 ואילך)

משכן – גם ב"מדבר" שבלב

בפרשתנו בא הצייוי לישראל על נדבת המשכן ופרטי עשייתו באריכות. ולכאורה צריך ביאור: הרי "התורה היא נצחית" (לשון התניא פי"ז), ונמצא שגם לאחר שנגנו המשכן עד ימינו אלה ניתן ללמוד ממלאכת המשכן הוראות בחיי היום יום. וצריך ביאור, איזה הוראה אפשר ללמוד מהמשכן, ואיזה נצחיות של המשכן גם בימינו אלו?

ויש לבאר זה בהקדים ביאור א' החילוקים בין המשכן שבמדבר לבין בתי המקדש שבירושלים:

מקום המקדש בירושלים הוא מקום מקודש ביותר – בארץ ישראל שנתקדשה מכל הארצות; ובארץ ישראל גופא – בירושלים עיר הקודש; ובתוך ירושלים גופא – מקום המקדש הוא ב"שער השמים" (ויצא כח, יז, ובמדרשי חז"ל שם). משא"כ המשכן לא נבנה על מקום שהי' מקודש מעיקרא, ואדרבה – המשכן נבנה במדבר, שאינו מקום ישוב, וכמ"ש "מדבר גו' לא ישב אדם שם" (ירמ' ב, ו).

זהו החידוש שאפילו במדבר הקימו בני ישראל את המשכן, ופעלו ישראל ע"י עבודתם שתשכון שם השכינה ויאיר שם אור הקדושה.

ומזה הוראה לכל אחד ואחד:

יש ונמצא האדם ב"מדבר" רוחני, ואינו חש שום גילוי של קדושה. בבחינת "לא ישב אדם שם" – שאין נפשו "מקום יישוב" ו"משכן" לעינינים של קדושה הנרמזים בבחינת "אדם" (וכמבואר בספרים ש"אדם קאי על גילוי אלקות (ראה לקושי תורה ראה לב, סע"ב ואילך, ובכ"מ)), וייתכן שמצב זה יפעל על האדם ייאוש ח"ו שיחשוב שאי אפשר לו להתעלות בעבודת ה'.

וזהו הלימוד הנפלא שניתן ללמוד מהמשכן שבמדבר:

דווקא בתוך "מדבר", ובמקום שאין מאיר קדושה כלל, נצטוו ישראל "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ובמילא מובן שאין כלל מקום לאדם להתייאש ח"ו ממצבו הרוחני, ואדרבה – זהו תפקיד האדם עלי אדמות ולשם כך נברא, לגלות את הקדושה ולהאיר את ה"מדבר" שבנפשו פנימה.

(ניצ' לקושי שיחות חב"א עמ' 146 ואילך)

חידושי סוגיות

שיטות חז"ל בגדרי קדושת ירושלים והמקדש

ידייק בחילוקי הלשונות בזה בין הש"ס והזהר / ידייק עוד בהא דבש"ס מיירי
דוקא בחיובי הגברא שבוה וגם נקט בל' "מקודש ממנו", משא"כ בזהר / יחקור
בגדר התחלקות המקומות אי חלות דמקום אחד תלוי' בחבירו או לאו, ויסיק דבוה
איפליגו לשונות חז"ל הנ"ל

ואילך²).

ונראה לחדש דמצינו לומר בגדר חילוקי
חלות הקדושה ב' אופנים, ואיפליגו חז"ל
בוה בין הש"ס והזהר.

הנה, בזהר מצינו חלוקה אחרת לכאור',
וז"ל (ח"ג קסא, ב): (ישובא דעלמא . . אסחר
[מקיף] לירושלם וירושלם . . אסחרא להר
הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל
ואינן עזרות סחרן ללשכת הגזית דתמן
סנהדרי גדולה יתבין כו' ולשכת הגזית
אסחר למזבח והמזבח אסחר לבית האולם
והאולם להיכל והיכל לבית קדש הקדשים

א

ידייק בחילוקי הלשונות בזה בין הש"ס
והזהר

בדיני קדושת א"י ירושלים ומקדש כו'
שנינו (כלים פ"א מ"י), דעשר קדושות הן:
עירות המוקפות חומה, לפנין מן החומה
(ירושלים), הר הבית, החיל, עזרת נשים,
עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם
למזבח, ההיכל, קודש הקדשים. וכ"פ
הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"ז הי"ג

(1) שם מ"ז ואילך. וראה ספרי זוטא קרוב לתחלתו.
במדב"ר פ"ז, ח.

(2) וראה מפרשי המשנה שם מ"ז ובסוף הפרק.

אולם למזבח חדא קדושה היא (יומא שם⁸), ובמקום עזרת כהנים מנה מזבח שהי' עומד בעזרת כהנים.

אבל ביאור זה דחוק הוא, שהרי הלשון "מזבח" אינו מתיישב היטב לפ"ז – דאם כוונת הזהר לעזרת כהנים מדוע נקט (רק) "מזבח" העומד שם⁹.

גם יש לדייק בסדר דנקט בזהר: א) דחשיב "לשכת הגזית" לאחר "עזרות ד"ישראל", אף שגם בחצ'י (דלשכת הגזית) שבקודש¹⁰ הרי קדושתה היא לכאורה כקדושת העזרה¹¹ ולא יותר מזה¹².

8) אף דמזבח שאני משאר כלי שרת דהוי רצפה (זבחים כז, ב) בנין (ראה פרש"י שם). ולהעיר (דלדעת ר"י) קידש שלמה את כל הרצפה בקדושת מזבח (זבחים נט, סע"א ובפרש"י). ואכ"מ.

9) ולהעיר גם מזהר שם (קצא, א) דחשיב "לשכות" אחר "עזרות".

10) רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ה (וש"נ).

11) ולכאורה דוחק לתרץ לשון הזהר "אינון עזרות סחורן ללשכת הגזית" ע"פ הנ"ל (הערה 4) ד"עזרות" כולל גם עזרת נשים.

12) באור החמה לזהר שם (קסא, ב) דמ"ש "עזרות סחרן" – "לאו דוקא, שהרי לשכת הגזית היתה כנוסה בהר הבית אלא מפני שהיתה ראוי' להיות כלה מן העזרה ולכן ה' לה פתח לעזרה אלא מפני שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד לבד לכך היתה חול כדי שיוכלו הסנהדרין לישב אמנם היא פנימה לעזרה נידונית שהנשיא במקום המלך ובית דין היא בית דינו של מלך והיא רמוז למקום גבוה פנימי לעזרה" (וראה גם המשך דברי הזהר שם).

אב"צ צ"ב, איך מתאים זה שלשכת הגזית נחשבת "למקום גבוה פנימי" יותר נובפט דלפי פירושו הפירוש ד"סחרן" היינו שהיא "קדושה פנימה מקדושה", כמ"ש בהמשך דבריו (הובא לקמן הערה 14) – עם זה שקדושת לשכת הגזית אינה יותר מקדושת העזרה.

דתמן שכינה שריא וכפרת וכרובים וארון. וחזינן כאן כמה שינויים בזהר לגבי המשנה, וביניהם:

א) בזהר לא נמנו ("עצירות המוקפות חומה"), "החיל", "עזרת נשים"⁴, "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח".

ב) לאידך נמנו שם "לשכת הגזית", "מזבח" ו"אולם" שלא נמנו במשנה.

לענין "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח" לכאן י"ל החילוק, דלפי המשנה נכלל האולם בקדושת היכל⁵ דקדושת אולם והיכל חדא קדושה היא⁶, ולכן חשיב בפ"ע "עזרת כהנים" ו"בין האולם למזבח"; ובזהר קאי כהשיטה דאולם והיכל שתי קדושות⁷, וקדושת אולם ובין

3) ובפרט שי"א שלדעת ר"א (יומא מד, ב) דהמעלות הן מן התורה ה"ז גם בחיל ועזרת נשים (פרש"י יומא שם ד"ה מעלות. ר"ש כלים שם מ"ט בסופה) – אף שלהלכה מעלות אלו (דחיל ועזרת נשים) הן מדרבנן, כמ"ש במפרשי המשנה (כלים שם מ"ח. רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח שם הט"ז – י"ז).

4) אלא דבפשטות "עזרות ד"ישראל" – לשון רבים (וכן לאחר "אינון עזרות") – כולל גם עזרת נשים (ראוילי י"ל – עכ"פ בדוחק – גם עזרת כהנים⁸). ולהעיר מלשון הזהר (שם קצא, א) "עזרות" (סתם) ואינו מפרט "ד"ישראל".

5) כמ"ש בתוי"ט כלים שם ד"ה ההיכל מקודש. וראה ספרי זוטא ובמדב"ר שם.

6) ראה עירובין ב, א. יומא מד, ב. זבחים יד, א. נח, ב (ותוס' שם ד"ה קדושת). נט, א. ועוד.

7) וראה רמב"ם בפיהמ"ש כלים שם מ"ט. רע"ב שם בסופו.

א) ולהעיר שגם בשי"ל "עזרות" כולל לפעמים עזרת נשים עזרת ישראל (וחלק של) עזרת כהנים – ראה (לדוגמא) יומא יב, א (ובפרש"י). מגילה כז, א (ובפרש"י). פרש"י זבחים נג, סע"ב ד"ה רצועה. ועוד.

(ב) יש גירסא בזהר¹³ "והאולם אסחר למזבח והמזבח אסחר להיכל", דחשיב מזבח לאחר האולם. וכבר הקשו ע"ז (מק"מ שם) - לאיזה מזבח הכוונה "אם מזבח זה הוא מזבח החיצון מאי קאמר והאולם למזבח והרי מזבח חיצון [הוא לפני ו] רחוק מהאולם כדתנן (מדות פ"ה מ"א) כ"ב אמה בין מזבח לאולם ואם נאמר שהוא מזבח פנימי מאי קאמר והמזבח אסחר להיכל הרי המזבח בתוך ההיכל הוא".

והיא "חיצונה" לזו שלמעלה ממנה¹⁴.
(ב) במשנה מפורשת קדושת כל מקום לגבי חיובי הגברא¹⁵ - הר הבית מקודשת ממנו שאין זבים וזבות כו' נכנסים לשם, החיל מקודש ממנו שאין עו"כ וטמא מת נכנסים לשם כו', וכן בנוגע לשאר הקדושות - משא"כ בזהר מדובר ע"ד קדושת המקומות כמו שהם מצד עצמם.

ג

יחקור בגדר התחלקות המקומות אי חלות דמקום אחד תלוי בחבירו או לאו, ויסיק דבזה איפליגו לשונות חז"ל הנ"ל

והנה, בגדר חלוקת המקומות הנ"ל, ויחס דיני הקדושה שמאחד לחבירו, מצינו לחקור אי גדר הדבר הוא שכל אחת מהן היא חלות קדושה שנתחדשה בפ"ע, עם דינים מיוחדים (התלויים בתוספת הקדושה כו'). או י"ל דחלויות הקדושה תלויות זו בזו, פירוש, דחלות קדושה התחתונה הוא "תוצאה" וסניף מחלות הקדושה שלמעלה

ב

ידייק עוד בהא דבש"ס מיירי דוקא בחיובי הגברא שזכה וגם נקט בל"מ מקודש ממנו", משא"כ בזהר

והנראה בזה, דאיפליגו כאן בגדר הא דנתחלקה קדושת המקומות, ובהקדם ביאור שינויים יסודיים בין לשון הזהר ללשון המשנה:

(א) במשנה הלשון לגבי כ"א מהקדושות הוא "מקודש ממנו" (הר הבית מקודש ממנו, החיל מקודש ממנו, עזרת נשים מקודשת ממנו וכו'); ואילו בזהר הלשון הוא "אסחר ל..". (ירושלים . . אסחרא . . והר הבית אסחר לעזרות דישראל ואינן עזרות סחרן כו'). כלומר: במשנה מפורשת המעלה ב"קדושה" הנעלית לגבי זו שלמטה ממנה, ואילו בזהר מדגיש ההיפך - כיצד המדרגה (קדושה) התחתונה מקפת

14) ראה אור החמה שם: וכל אותן סחרן הכא לא יחוייב שיה' ממש סובב אלא הכוונה שהיא קדושה פנימה מקדושה כענין שיה' דא מוחא לדא כו'.

15) ראה פיהמ"ש להרמב"ם כלים שם מ"ו: בעבור שזכר מדריגות הטומאה כו' לקח"י ג"כ במדריגות המקומות הטהורים אשר הם ג"כ מסיבות הסרת הטומאות כו'. ובספרי זוטא ובמדב"ר שם איתא: מכאן (מהדין דשילוח טמאין מג' מחנות) נתנו חכמים מחיצות ואמרו עשר קדושות הן כו'.

(ב) כ"ה בפיהמ"ש לפנינו (לקח). ובהוצאת קאפח: עסק.

13) הובא במקדש מלך לזהר שם. וראה ניצוצי אורות שם.

"ירושלם . . אסחרא להר הבית והר הבית אסחור לעזרות דישראל", ולא חשיב קדושת חיל ועזרת נשים – כי קדושת חיל ועזרת נשים אינן משנות בקדושה שלמטה מהן – ואינן "מוסיפות" בקדושה שלמעלה מהן;

משא"כ ירושלים, הר הבית ועזרות דישראל כו' שהם בגדר קדושת ג' מחנות "מפתח ירושלים עד הר הבית כמחנה ישראל ומפתח הר הבית עד פתח העזרה כו' כמחנה לוי ומפתח העזרה ולפנים מחנה שכינה" (ל' הרמב"ם שם פ"ז הי"א פיהמ"ש כלים שם²⁰), דקדושת מחנה ישראל תלוי בקדושת מחנה לוי וקדושת מחנה לוי תלוי בקדושת מחנה שכינה. ועד"ז תליא (לדעת הזהר) קדושת אולם (שבמחנה שכינה גופא)²¹ בקדושת היכל וקדושת היכל בקדושת קדה²².

ד

אמנם אי משום הא, דהזהר קאי בחלות הקדושה, עדיין לא נתיישב אמאי חשיב "לשכת הגזית" ו"מזבח" שאינם חלוקות בפ"ע בה(עשר) קדושות.

וגם קצת קשה לפרש שכוונת הזהר

(20) ומסיים (ועד"ז בפי"ה מ' מתוספתא): והחיל ועזרת הנשים מעלה יתירה בבית עולמים. – והוא מזבחים קטן, ב. (וש"נ). ספרי נשא ה, ג. וראה ספרי זוטא ובמדבר"ר שם.

(21) ראה אלי' רבה כלים שם מ"ט.

(22) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ה: ושלשתן נקראין היכל.

ממנה; וכן להיפך – הקדושה התחתונה חלה על המקום מגדר היותו כעין הכנה לקדושה שלמעלה ממנה¹⁶.

ולדוגמא: קדושת ירושלים תלוי בקדושת¹⁷ הר הבית וקדושת הר הבית (טפלה ו) תלוי בקדושת עזרות דישראל, ועד"ז קדושת אולם תלוי בקדושת היכל שלמעלה ממנה והיכל בקדה¹⁸ ק"מ. ונפק"מ, כשבטלה הקדושה הנעלית יותר (קדושת היכל לדוגמא) – בטלה ממילא הקדושה¹⁹ שלמטה ממנה (אולם) וכיו"ב.

ונראה דזהו יסוד ההפרש בין הש"ס והזהר:

במשנה מדובר אודות כל אחת מהקדושות כענין בפ"ע, ולכן מודגש בעיקר הנפק"מ לגבי הגברא, שכ"א מהקדושות שונה מזו שלפני לגבי דינים מסויימים; משא"כ בזהר כוונתו להדגיש את הקשר והתלות של הקדושות זו בזו, ולכן מדגיש בעיקר כיצד אחת מקפת את שלאחרי' ומוקפת מזו שלפני'.

ולפי זה אתי שפיר הא דחשיב בזהר

(16) אלא שי"ל בזה בכמה אופנים: זה נוגע רק בתחלת הקדושה דא"פ להקדושה החמורה לחול בלי קדושה קלה (שלפני) – ועד"ז י"ל לאידך – או שתלויים זבי"ז גם לאחר שחלו הקדושות, או שזה נוגע רק לשלימות הקדושה שבכ"א. וראה לקמן בפנים. ואכ"מ.

(17) ראה תוד"ה מאי זבחים ס, ב (וזהו תימא לומר דהא) ירושלים לא נתקדשה אלא בשביל הבית ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל וקדושת ירושלים קיימא". וראה שם בתוס' לפנ"ז.

(18) עיין רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ה.

(19) או עכ"פ שלימות הקדושה, כנ"ל הערה 16.

שם עזרות תלוי בגדר לשכת הגזית "דתמן סנהדרי גדולה יתבין" (דמשמע שאין זה נתינת סימן על מקומה דלשכת הגזית, וסימנא למה לי, אלא שזוהי נתינת טעם, נוגע לחלות דינה בתורת מקום לשכת הגזית, דעזרות סחריין ותלויים בו), וחלות שם לשכת הגזית תלוי' בחפצא דמזבח (ובדין זה לא נוגע המקום ד"עזרת כהנים" כ"א גדר מזבח, וכמרוז"ל (ירושלמי מכות פ"ב ה"ו²⁶) שמקום הסנהדרין "אצל המזבח"²⁷).

ועפ"ז מובן היטב ההמשך בדברי הזהר: התחלת הענין היא "כד ברא קוב"ה עלמא אשרא לימא דאוקינוס דאסחר כל ישובא דעלמא וישובא דכל שבעין אומין כלא אסחר לירושלם וירושלם באמצעיתא דכל ישובא שריא", והרי אוקינוס וישובא דע' אומות לית בהון גדר "קדושה", אלא שאין המדובר בחלות קדושה, כ"א בעצם חלות ענין מקומות אלו בברייתו של הקב"ה, ועד"ז הוא בההמשך "והיא (ירושלים) אסחרא להר הבית" וכן בכל חלקי המקדש דכ"א "אסחר" לחלק השני וכיו"ב, שאין המדובר בדין קדושה הנוספת שבו כ"א בעצם החפצא שלו²⁸, וכנ"ל.

²⁶ מכילתא ס"פ יתרו. משפטים כא, יד. פרש"י ר"פ משפטים.

²⁷ וכאשר הסנהדרין גלו ממקומם בלשכת הגזית א"א לרזן דיני נפשות – ע"ז ח, סע"ב (ובתורה"ה מלמד). וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א הי"א – יג. ולדעת הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע קנג) "בטלו כל הדינין (ולא רק דיני נפשות) התלויין בב"ד הגדול".

²⁸ ואולי י"ל שזה שייך לגדר ענין הבחירה, "המקום אשר יבחר" בירושלים ובמקדש (מלבד ענין הקדושה שבהם), שהבחירה היא בב"א ובשווה בכל המקומות שבמקדש שחשיב בזהר שם. ועצ"ע.

דכל הקדושות המנויות תלויות זכ"ז, כי לכאורה לאו מילתא דפשיטא היא (ועכ"פ בנוגע לכל הקדושות)²³.

ולכן נראה לומר, דבזהר לא נחית כלל לה"ע(שר) קדושות", ולא לגדר הקדושה שבמקומות אלו (שלכן לא נזכר שם בכלל לשון קדושה²⁴) כ"א לעצם החפצא דמקומות אלו, דירושלים והר הבית ועזרות הוי חלות ושם בפ"ע (מלבד ענין הקדושה שבהם), ובוזה נאמר בזהר ד"ירושלם. . אסחרא להר הבית והר הבית אסחר לעזרות דישראל כו", כלומר, דהשייכות והתלות דמקומות אלו אינו (רק) בענין הקדושה שבהם, אלא בשמם וגדרם המיוחד²⁵. ונמצא, דחלות שם הר הבית תלוי' בחפצא ד"עזרות דישראל", וכן בשאר המקומות דקא חשיב.

והשתא אתי שפיר הא דחשיב לשכת הגזית ומזבח, כי לשיטת הזהר הרי חלות

²³ וראה תורה קדשים (זבחים סא, א) דגם כשנסע אוהל מועד ד"אין קרוי מחנה שכינה קיים ולחם הפנים ושאר ק"ק מיפסלי ביוצא", לענין מחנה ישראל ומחנה לוי (אע"פ שנסע) אהל מועד הוא. וכן לאידך, כשבאו בה פריצים בעזרה (את"ל ד) וחללו אוכלין ק"ק בהיכלי – ראה מכתבי תורה מכתב ו (נעתק בצפ"נ עה"ת קרח יח, י). ועוד כיו"ב. וראה לקו"ש חכ"א ע' 253 ואילן ובהערות שם.

²⁴ משא"כ בזהר להלן שם (קעא, א). ושם ליתא הר הבית, ועוד שינויים. ולהעיר מאור החמה שם ד"ה ארץ פרט. ואכ"מ.

²⁵ ולכאורה בזה מדובר ברמב"ם שם פ"א ה"ה (ולא בדין וחלוקי קדושות שבהם). וכן משמע בקרית ספר על הרמב"ם שם. ע"ש.

ג) ראה ספרי קרח יח, י. זבחים סג, א. מנחות ח, טע"ב.

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

למה נועדה העין הימנית?

"ואם נצטוינו אזהרה חמורה: "ואהבת לרעך כמוך", על-אחת-כמה-וכמה שאיסור גמור מן התורה, לחפש חסרונות על בן ישראל חברו..."

איסור גמור מן התורה לחפש חסרונות

במענה למכתבו . . תקותי חזקה שבורח הוא וחבריו שי' מכל ענין של מחלוקת ח"ו ולדבר לשון הרע על מי שהוא, ומשפיע גם על אחרים שלא יכנסו לכל ענין של מחלוקת, וכל אחד ואחד יעסוק בלימוד תורה וקיום המצוות ככל המוטל עליו וישתדל להוסיף בזה. ואם נצטוינו אזהרה חמורה: "ואהבת לרעך כמוך", על-אחת-כמה-וכמה שאיסור גמור מן התורה, לחפש חסרונות על בן ישראל חברו...

(אגרות קודש חלק כ"ב, עמ' יד)

עין ימנית ועין שמאלית

. . מיותר לחזור שוב אודות גדלות המצוה שלקח על עצמו, לסייע להפיץ את אור תורת החסידות, שזה יהיה ודאי צינור להכניס בביתו אורה וטובה, והעיקר שהכל יהי בשמחה וטוב לבב, ושיראו הכל בעין טובה.

וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר, שכאשר הי' ילד קטן שאל פעם את אביו [אדמו"ר מוהרש"ב], מדוע הקב"ה נתן לאדם פה ואף אחד – ושתי עיניים? אביו ענה לו אז, שזהו

בכדי שבעין הימנית יראו את מעלותיו של הזולת ובעין השמאלית יראו את חסרונות עצמו.

(אגרות קודש חלק ד', עמ' קצב - תרגום)

ללמוד מהמעלות ולא מהחסרון

. . בודאי ידועה לו הוראת חז"ל, להביט על כאו"א מבני ישראל בעין יפה דוקא, וידוע ג"כ פסק דין המשנה "איזהו חכם הלומד מכל אדם" [עיי' ג"כ בזה תורת הבעש"ט, נדפסה בספר זכרונות כ"ק מו"ח אדמו"ר במילואים בסופו עמוד שד"מ], והרי פשיטא אשר בכמה וכמה בני אדם ישנם חסרונות גם בולטים, ובכל זה גם עליהם קאי דבר המשנה, אלא שהכוונה ללמוד מהמעלות שבהם ולא מהחסרון, אפילו כשהחסרון בולט.

(אגרות קודש חלק י"ט, עמ' קצנ"ד)

ילדים המוצאים חסרונות אצל הוריהם

נתקבל מכתבה מיום ב' נצבים,

והנה אם אפילו מוצאים שייחס האם אינו כדבעי, אבל יש להתבונן בצער גידול בנים שיש להורים ובפרט להאם - מימי ההריון ולידה וטיפול וחנוך וכו' - ואז נקל ביותר לבנים לעבור על מדותיהם ולהבליג על רגשותיהם לגבי החסרונות שמוצאים בהוריהם, אם אפילו חסרונות הם, ועל-אחת-כמה-וכמה אם הם מדומים או מוגזמים.

אבל בשים לב שלא תמיד יכול המוח להיות שליט על הלב, הנה העצה היעוצה היא שרוב הזמן שמבלים יחד עם ההורים יהיו שם גם זרים, אשר על פי רוב הנה בחברת זרים נמנעים מלהכנס בסכסוכים וממילא מתרגלים ביחסים של שלום אהבה ורעות.

ומה שכותבת שמצב היראת שמים של אמה לקוי קצת, הנה אין זה שייך להענין, כי הגם שצריך להשתדל עד כמה שאפשר להשפיע בזה לטוב, אבל לא זו הדרך, אלא רק בדרכי נועם.

(אגרות קודש חלק ט', עמ' שכ ואילך)

אין לחפש ולחטט אחרי חסרונות

יש להכיר את המציאות כמו שהיא, שאין שלימות בעולם, ולכן אין לחפש ולחטט אחרי חסרונות של אלו שבאים עמהם בהכירות [בנוגע לשידוך], ובפרט בהביא בחשבון שגם המחפש אינו בתכלית השלימות וכשמסתכלים בעין יפה על בני ישראל ומשימים לב להעיקר (מדות טובות, הנהגה בדרך הישרה היא דרך התורה והמצוה וכו') אזי בדרך ממילא רואים שבטפל דטפל אין צריך לתפוס מקום יותר מערכו...

(אגרות קודש חלק י"ט עמ' סג)

הרכי החסידות

שיחות כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע
ואגרות קדשו בענייני עבודת השי"ת

לבנות את בית ישראל

"אשרי האיש השם חלקו בחיים כאלו, בחיים של עבודה ופועל-טוב, בחיים של נטיעה וזריעה, בחיים של בנין בית בישראל, בחיים טובים ומאירים במדות טובות, לעשות שלום בין איש לרעהו - ואת שניהם כאחד להביאם בית ה'"

◇ ◇ ◇

לפעול בכרם בית ישראל ב"עת" וב"מחרשה"

. . קבלתי בחודש אלול העבר מכתב מר מאחד התמימים שי' בעיר קטנה בפולין, שהוא איש עני ואביון המשתכר אל צרור נקוב, ומתאונן על מצבו השפל. עניתיו בנחמה ובהתעוררות, ועם זה, עוררתיו בדבר קביעות עתים לתורה רבים. וכעבור איזה שבועות, התבשרתי מאתו אשר נוסד חברה של לימוד חומש עם פרש"י ולומדים כששה מנינים איש בכל ש"ק בלילה.

מי הוא זה ואיזה הוא אשר יכול לצייר גודל הנחת-רוח הנעשה למעלה עד אין סוף מקיבוץ גם של אנשים פשוטים בליל ש"ק ויושבים שלוש שעות ושומעים דברי תורה. אנשים פשוטים, העמלים כל השבוע בזיעת אפם. סוחרים בשוק או סובבים בכפרים. הולכים ברגלם כמה פרסאות בקרח הנורא וברוח סערת שלג. ידיהם כבולות ורגליהם נפוחות. ובכוא יום השבת, יום המנוחה, הרי כל שעה וכל רגע יקרה היא להם להתחמם בכסות הקש והתבן שלהם, לנוח ולהינפש - ואלו מוסרים ונותנים נפשם ובאים אחרי סעודת שבת הגוררת את השינה, אל בית הכנסת לשמוע פרשת שבוע.

אין על עפר משלו – בעונג וקורת רוח בזה הנעשה בשמי מרום מתורתן של בנים אלו. מלאכים יחפזון לטוב אל היכלי שרים ורוזנים היושבים ועטוריהם בראשיהם, ונהנין מזיו תורתן ועבודתן, אשר נטעו המשמעת והלבוש בקרב ישראל לבוא אל התורה ואל התפילה. הבנים – הם התלמידים והתלמידים נקראים בנים.

כל אחד מאתנו הפועל ועובד בשדי נחלת אחוזת אבותינו בכרם ישראל, לעדדם ולנחמם בכפליים לתושי'

– זה בָּעֵתוֹ (שנותן את זמנו ללמוד לפנייהם כמבואר בתורת החסידות בעניין גמ"ח בנפשו – שזה ה' המסירות נפש דאברהם אבינו ע"ה, שה' משכיל נפלא) (ויקרא שמו אברהם) היינו ד'שכל הנעלם מכל רעיון' ה' מאיר לו בהשגה גמורה), ונאעפ"כ ה' לבבו נאמן לפרסם אלוקותו ית' בעולם, שנתן מזון רוחני גם לערביים, להודיעם כי ה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו ית', אשר למשכיל אמיתי זהו מסירת נפש ממש),

וזה ב'מחרשתו' (שעוסק ב'עבודת החרישה' דענינו התעוררות, דישראל נקראים "ארץ חפץ" וכשם דכח הצמיחה הוא בארץ דוקא, ומתגלית הזריעה טובה ע"י חרישה דוקא (וכמבואר בדא"ח בענין סדר הזרעים בעבודה שבלב שבא ע"י חרישה, מכסי ארעא, זריעה עידור וניקוש), כן הוא צמיחת והתגלות "נר ה' נשמת אדם", הוא ע"י חרישה טובה) –

ואז כרם ישראל עושה פרי טוב בעמל נוטריו המשביח נחלת אבותיהם, ונוטלים חלק בדובבי שפתי ישנים.

ואשרי האיש השם חלקו בחיים כאלו, בחיים של עבודה ופועל-טוב, בחיים של נטיעה וזריעה, בחיים של בנין בית בישראל, בחיים טובים ומאירים במדות טובות, לעשות שלום בין איש לרעהו ואת שניהם כאחד להביאם בית ה', אל שלחן הטהור בהיכל ה' צבאות, להקשיב לקח בלימודים, איש איש באשר יוכל כלי שכלו להבין ולהשכיל, אשר הבנתו זאת, יביא אור במושבי נפשו בעבודה שבלב ביראת שמים, בחיזוק חיבת התורה, אהבת ישראל, ובחיות טוב בקיום מצוותיו ית'.

להושיט יד עוזרת לאשר שרביט ההנהגה בידו

באשר עלה יעלה ברעיוני, זכרון ימי קדם, ימי האור, ימי זריחת השמח בגבורתו, ימי זהר נוער ילדותי – ליובאוויטש ארמוני' והיכלי', חגים ומועדים, הזאל הקטן עם מתפללים, ר' שמואל ברוך הטרוד בעסקי הבנה "ביאורי זהר" ו"אמרי בינה", ר' חנוך הענדל השופך נפשו בתפלתו, והרוחץ בדמעי דם לבבו הבורע כגחלי אש להט להבת שלהבת, רשב"ץ בנועם השכלותיו, ור' אבא צאשניקער בשיח סוד כי הטבע הוא אלקות, וכולם כאחד נושאים נפשם אל תכלית ירידת הנשמה בגוף, וכל סדרי החיים בימים ההם – הנה נפשי עלי תשתוחח לרגלי ההרס והקפאון הנורא, ירחמנו השם. ורק העבודה

בתעמולה תעודדני ותתן לי עוז תקוה כי נשוב ונחי' בטל אור תורה.

מקוה הנני לאותה הצדקה שעשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות (כפי' רש"י במקומו) (פסחים פז, ב): "צדקה עשה שפזרן - שלא היו יכולין לכלותם יחד"']. מקוה הנני אל התעוררות אותן ניצוצי אור חינוך אשר זרע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב] זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בבניו הרוחניים אשר התפשטו במרחבי תבל, אשר המה כולם כאחד איש איש ממקומו, יושיט ידו לעזרה לאשר שרביט הנהלה בידו, להתאחד, ללכת שולובי זרוע אל אותה המטרה ואל אותה הנקודה הבחירה, לחיות בעצמו ולהחיות לב ישראל בתורת החסידות, בועד ובותיקות בזיו טוהר המדות טובות, באהבת ישראל וחיבת הקדש. אשר אז, בעזרת צור עולמים ית', יבנה בית ישראל, והאצילות הנעימי הנקנה בדמי אבות אבותינו הק', יאהיל עליהם ועלינו לעד ולנצח נצחים.

תקותי זאת - כי ממרום יבוא וידפוק על לב התלמידים, להתעוררה באותו הכח הנעלם והטמיר אשר האציל עליהם ועלי, ואשר נטע בתוכינו נשיא ישראל היושב בסתר עליון, זי"ע - היא תתמכני. אל השעה ההיא איחל, ואל הרגע ההוא אצפה. בעת ההיא אשוב אד[מ]ן, בה אראה פני איש האלוקים עטרת תפארת נשמת רוחי ונפשי, והיום ההוא יהי' חגי. ביום ההוא נראה כי אבינו חי הוא אתנו הוא.

ללכת בעקבי אבותינו עבדיך הקדושים

ואתחנן אל ה' בעת הזאת לאמר: אתה ה' אלקינו ואלקי אבותינו, הסיר נא הקפאון הנורא. האר עינינו והעיר לבבינו ללכת בעקבי אבותינו עבדיך הקדושים. קבל רנתם ותפלתם בעדנו, כי נמלא את תעודתינו בחיינו בארץ צי' שממה, לעשותה בכוח[נן] ובכוחם לארץ ברוכה, חזקנו ואמצנו.

. . . כאחד מהראשונים ונבחרי התלמידים שי', הנני פונה לידידי בקריאה של אהבה וחיבה: בואו נא, עמדו נא בשורה ראשונה של בנין בית ישראל, מקום שם אשר יראנו ד' נפלאותיו בהצלחה גדולה, בזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, אשר בכח תורתם ומסירות נפשם הק', נלכה עד בוא יבוא גואל צדק בב"א.

(אגרות קודש חלק י', עמ' תכג)

